

Original Research / Orijinal Araştırma

Evaluation of Gynecological Cancer Awareness and Affecting Factors of Women Working as Textile Workers

Tekstil İşçisi Olarak Çalışan Kadınların Jinekolojik Kanser Farkındalıklarının ve Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi

Özlem YARDIMCI¹, Nilay GÖKBULUT²

Abstract

Aim: It has been conducted to evaluate the gynecological cancer awareness of women working as textile workers and the affecting factors.

Method: This descriptive study was conducted with 210 women working in two textile companies in a province in northern Turkey. The data of the study were collected with the 'Personal Information Form' and 'Gynecological Cancers Awareness Scale.' Descriptive statistics, t-test in independent groups and One way Anova tests were used to evaluate the data.

Results: The average age of the women participating in the study was 38.46 ± 9.05 . The average score of women on the gynecological cancers awareness scale is 137.56 ± 23.16 . The gynecological cancer awareness scale total score averages of women with secondary school or above education and moderate income has been determined to be significantly higher than the others ($p < 0.05$). At the same time, it was determined that the total mean score of the gynecological cancer awareness scale of the participants who had a regular sexual life, had heard of gynecological cancers before, had information about KETEM and benefited from screening services for gynecological cancers was higher than the other participants ($p < 0.05$).

Conclusion: It has been determined that some socio-demographic and awareness characteristics of women, such as their education level, income level, regular sexual life, having heard of gynecological cancers before, having information about KETEM and benefiting from screening services for gynecological cancers, affect their gynecological cancer awareness. It is recommended that education on risk factors of gynecological cancers, early symptoms and the need for early medical help be strengthened, and that the training and programs provided will help increase awareness of gynecological cancer and reduce the delay in diagnosis.

Key words: midwifery, awareness, nursing, gynecological cancers, females

Özet

Amaç: Tekstil işçisi olarak çalışan kadınların jinekolojik kanser farkındalıklarının ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan araştırma Türkiye'nin kuzeyinde bir ilin iki tekstil firmasında çalışan 210 kadın ile yürütülmüştür. Araştırma verilerini toplamak için 'Kişisel Bilgi Formu', 'Jinekolojik Kanserler Farkındalık Ölçeği' kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler, bağımsız gruplarda t testi ve 'One way Anova' testleri verilerin değerlendirilmesinde kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalaması $38,46 \pm 9,05$ 'tir. Kadınların, jinekolojik kanserler farkındalık ölçeği puan ortalaması $137,56 \pm 23,16$ 'dır. Ortaokul ve üzeri eğitim durumuna sahip, orta düzey geliri olan kadınların jinekolojik kanser farkındalığı ölçeği toplam puan ortalamaları, diğerlerine oranla anlamlı biçimde daha yüksek olarak belirlenmiştir ($p < 0,05$). Aynı zamanda düzenli cinsel yaşamı olan, daha önce jinekolojik kanserleri duyan, KETEM hakkında bilgisi olan ve jinekolojik kanserlere yönelik tarama hizmetlerinden faydalanan katılımcıların jinekolojik kanser farkındalığı ölçeği toplam puan ortalamalarının diğer katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

Sonuç: Kadınların eğitim durumu, gelir durumu, düzenli cinsel yaşam, daha önce jinekolojik kanserleri duyma, KETEM hakkında bilgisi olma durumu ve jinekolojik kanserlere yönelik tarama hizmetlerinden yararlanma durumu gibi bazı sosyo demografik ve farkındalık durumlarına ilişkin özelliklerinin jinekolojik kanser farkındalıklarını etkilediği belirlenmiştir. Jinekolojik kanserlerin risk faktörleri, erken semptomlar ve erken tıbbi yardım ihtiyacı konusunda eğitimlerin güçlendirilmesi, böylece verilen eğitim ve programların jinekolojik kanser farkındalığını artırmaya ve tanıdaki gecikmeyi azaltmaya yardımcı olması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: ebelik, farkındalık, hemşirelik, jinekolojik kanserler, kadınlar

Not: Bu araştırma Özlem Yardımcı'nın Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

10. Uluslararası 14. Ulusal Ebellek Öğrencileri Kongresinde 16-18 Mayıs 2024 tarihinde özet bildiri olarak sunulmuştur.

Geliş tarihi / Received: 21.09.2023 Kabul tarihi / Accepted: 10.06.2024

¹Küre Devlet Hastanesi, Hemşire, Kastamonu, Türkiye

²Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebellek Anabilim Dalı, Çankırı, Türkiye

Address for Correspondence / Yazışma Adresi: Nilay GÖKBULUT. Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebellek Bölümü, Çankırı/ Türkiye

E-posta: ngokbulut@karatekin.edu.tr Tel: +90 3762131702

Yardımcı Ö. Gökbulut N. *Evaluation of Gynecological Cancer Awareness and Affecting Factors of Women Working as Textile Workers* TJFMPC, 2025; 19 (1):42-51

DOI: 10.21763/tjfm.pc.1509310

Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care © 2024 by Aile Hekimliği Akademisi Derneği is licensed under CC BY-NC-ND 4.0

Giriş

Kadınlar arasında meme kanserinden sonra en sık görülen kanser türü jinekolojik kanserlerdir. Dünya genelinde 1,3 milyondan fazla jinekolojik kanser vakası bildirilirken Türkiye'de kadınlarda görülen tüm kanserler arasında jinekolojik kanser vakalarının oranı yüzde 35 olarak bildirilmiştir.¹ Küresel Kanser İnsidansı, Mortalite ve Prevelansı (GLOBOCAN) 2022 verilerine göre, kadın jinekolojik kanserlerinin dünya çapında görülme sıklığı en fazla serviks kanseri, uterus kanseri ve over kanseri olarak belirtilmektedir.² Sıklığı giderek artış gösteren bu kanserlerin önlenebilir risk faktörleri, erken tanı ve tarama programları ile tespit edilerek ölüm oranları %70 oranında azaltılabilmektedir.³ Bu nedenle erken tanı ve tedavide jinekolojik kanserler konusunda bilgi ve farkındalığa sahip olmak oldukça önemlidir.^{4,5} Toplumda kanser farkındalığı, davranış değişikliğinin sağlanmasında tek başına yeterli olmasa da önemli bir durum olarak kabul edilmektedir. Ayrıca kansere yol açan değiştirilebilir ve değiştirilemez faktörler ile ilgili farkındalık sağlamak, sağlık arama davranışını oluşturmada önemli bir rol oynamaktadır.^{6,7} Jinekolojik kanser konusunda farkındalığın artırılması hastalığın erken tanısı, tedavisi ve mortalitenin azaltılması açısından önemlidir. Sağlık profesyonelleri jinekolojik kanser farkındalığını etkileyen faktörleri belirlemeli ve sürekli olarak kişiselleştirilmiş eğitim programları tasarlamalı ve uygulamalıdır.⁸ Literatürde jinekolojik kanser farkındalığı üzerine yapılan çalışmaların bir çoğunun serviks kanseri ile ilgili ve herhangi bir sağlık kurumuna başvuruda bulunanlara ait olduğu belirlenmiştir. Ulusal literatürde yayınlanan çalışmaların çoğunu eğitim durumu yüksek çalışan kadınlar, üniversite öğrencileri ve sağlık kurumuna başvuruda bulunan kadınların oluşturması dikkat çekmektedir.^{1,4,9,10} Literatüre katkı sağlamak amacıyla çoğunluğunu düşük ve orta eğitim seviyesine sahip kadınların oluşturduğu tekstil işçileriyle bu konuda çalışma yapılmasına karar verilmiş ve bu araştırma, tekstil işçisi olarak çalışan kadınların jinekolojik kanser farkındalıklarının ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırma soruları

- Kadınların jinekolojik kanser farkındalıkları nasıldır?
- Kadınların jinekolojik kanser farkındalıklarını etkileyen özellikler nelerdir?

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Amacı ve Tipi

Araştırma, tekstil işçisi olarak çalışan kadınların jinekolojik kanser farkındalıklarının ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

15 Nisan 2022- 15 Ekim 2022 tarihleri arasında yapılan araştırma Kastamonu ilinde bulunan Mızıkçı ve İkinci Bahar Tekstil firmalarında çalışan kadınlarla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Mızıkçı ve İkinci Bahar Tekstil firmalarında çalışan kadınlar oluşturdu. Tekstil firmalarının 2022 yılı kayıtlarına göre yaklaşık 350 kadın bu firmalarda çalışmıştır. Araştırmanın örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında genel kullanıma açık olan OpenEpi versiyon 3 istatistik yazılımı kullanıldı. Power (güç) analizi yapıldığında, örneklem büyüklüğü %5 yanılma düzeyi, çift yönlü önem düzeyinde %95 güven aralığında ve %80 güç ile en az 184 kadın olarak hesaplanmış olup (<http://www.openepi.com/SampleSize/SSPropor.htm>), muhtemel veri kayıpları olabileceği düşünülerek (yaklaşık %20) toplam 220 kadın dâhil edildi. Örneklem sayısına ulaşabilmek için ilgili tarihlerde gündüz vardiyasında çalışan kadınlar basit rastgele örnekleme yöntemi ile araştırmaya davet edildi. Kadınlar ile yüz yüze görüşüldü. Araştırmaya 20-65 yaş aralığında, iletişim problemi olmayan, Türkçe konuşabilen, psikiyatrik bir rahatsızlığı olmayan ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden kadınlar dahil edildi. Sorulara cevap verememe/katılmak istememe (4), araştırmadan ayrılma (3) ve Türkçe konuşamama (3) nedenleriyle 10 kadın araştırmadan çıkarılarak araştırma 210 kadın ile tamamlandı.

Veri Toplama Aracı ve Özellikleri

Verilerin toplanmasında, 'Kişisel Bilgi Formu', 'Jinekolojik Kanserler Farkındalık Ölçeği (JİKFÖ)' kullanıldı.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu; katılımcıların sosyo-demografik (yaş, medeni durum, eğitim durumu, vb.) obstetrik (gebelik sayısı, doğum şekli vb.) ve jinekolojik kanserlere ilişkin bilgi ve tutumlarını (Jinekolojik kanser belirtileri, jinekolojik kanser erken tanı yöntemleri vb.) belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilen 24 sorudan oluşan bir formdur.^{1,4,11,12}

Jinekolojik Kanserler Farkındalık Ölçeği (JİKFÖ)

Jinekolojik Kanserler Farkındalık Ölçeği (JİKFÖ), yirmi ile altmış beş yaş arasında bulunan kadınların jinekolojik kanserlere ilişkin farkındalıklarını değerlendirmek amacıyla Dal ve Ertem (2017) tarafından geliştirilmiş, 5'li likert tipi bir ölçektir. 41 maddeden ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar, erken tanı ve bilgi farkındalığı (1,2,12,13), jinekolojik kanser riskleri farkındalığı (3,4,5,6,7,8,9,10,11), jinekolojik kanserlerden korunma farkındalığı (14,15,16,17,18,19), jinekolojik kanserlerde rutin kontrol ve ciddi hastalık algısı farkındalığı (20-41) oluşmaktadır. Katılımcılardan maddelere kesinlikle katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4), kesinlikle katılıyorum (5) olarak beş derecede görüş bildirmeleri istenmektedir. JİKFÖ toplam puan üzerinden değerlendirilmekle birlikte ölçekten en düşük 41 ve en yüksek 205 puan alınabilmektedir. Katılımcıların JİKFÖ'den aldıkları puan arttıkça farkındalıkları artmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,94, alt boyutlarının ise 0,70-0,98 arasındadır.¹¹ Bu araştırmada ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0,95 alt boyutları ise 0,74 ile 0,96 arasındadır.

Verilerin Toplanması

Veri toplama formunun ilk sayfasında araştırma hakkında bilgi ve çalışmaya katılma onam formu yer aldı. Araştırmaya katılmayı onaylayan ve araştırmaya alınma kriterlerini karşılayan kadınlar araştırmaya alındı. Kişisel bilgi formunda yer alan sorular araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak toplandı. Jinekolojik kanserler farkındalık ölçeği ise kadınlara verilerek öz bildirim tekniği ile cevaplandırılmaları istendi. Soruların cevaplanma süresi her bir kadın için ortalama 20-25 dk sürdü.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde, Statistical Package for Social Sciences (SPSS) for Windows 25.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Ölçeğin ve alt boyutlarının çarpıklık ve basıklık değeri ± 2 aralığında olup normal dağılım gösterdiği saptanmıştır. İstatistiksel değerlendirmede, tanımlayıcı istatistiksel metotları (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma), bağımsız gruplarda t testi, One Way Anova testi kullanılmıştır. Sonuçlar %95'lik güven aralığında olup istatistiksel anlamlılık $p < 0.05$ olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırma Helsinki Bildirgesi ilkelerine uygun olarak yürütüldü. Araştırma protokolü ile ilgili Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik kurulundan etik kurul onayı alındı (Tarih: 18.03.2022; Karar No: 2022/25). Araştırma verilerinin toplanabilmesi için her iki tekstil firmasından kurum izni ve araştırmaya dâhil edilen kadınlardan bilgilendirilmiş yazılı onam alındı.

Bulgular

Kadınların jinekolojik kanser farkındalıkları ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları $137,56 \pm 23,16$, alt boyutlarından aldıkları toplam puan ortalamaları; "Rutin kontrol ve ciddi hastalık algısı" alt boyutundan $77,55 \pm 15,53$, "Risk farkındalığı" alt boyutundan $26,15 \pm 4,83$, "Korunma farkındalığı" alt boyutundan $19,36 \pm 4,11$ ve "Erken tanı ve bilgi farkındalığı" alt boyutundan $14,51 \pm 3,44$ 'tür (Tablo 1).

Tablo 1. Kadınların JİKFÖ Toplam ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı

Değişkenler	Min-Max Değerler	$\bar{x} \pm SS$
Rutin kontrol ve ciddi hastalık algısı	29 - 110	$77,55 \pm 15,53$
Risk farkındalığı	14 - 45	$26,15 \pm 4,83$
Korunma farkındalığı	6 - 30	$19,36 \pm 4,11$
Erken tanı ve bilgi farkındalığı	4 - 20	$14,51 \pm 3,44$
JİKFÖ Toplam	64 - 205	$137,56 \pm 23,16$

\bar{x} = Ortalama, SS=Standart Sapma, JİKFÖ: Jinekolojik Kanserler Farkındalık Ölçeği

Kadınların ortalama yaşları $38,46 \pm 9,05$ (min: 20, max: 60)'dır. Kadınların % 43,3'ünün eğitim durumunun ilkökul ve altı, % 84,3'ünün orta gelir düzeyine sahip, % 76,2'sinin evli, % 74,8'inin çekirdek aile yapısına sahip olduğu ve % 93,8'inin herhangi bir kronik rahatsızlığının olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgularının Dağılımı (n=210)

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Medeni durum		
Evli	160	76,2
Bekar	50	23,8
Eğitim durumu		
İlkokul ve altı	91	43,3
Ortaokul	48	22,9
Lise ve üzeri	71	33,8
Aile tipi		
Çekirdek aile	157	74,8
Geniş aile	53	25,2
Gelir durumu		
Düşük	33	15,7
Orta	177	84,3
Kronik hastalık		
Evet	13	6,2
Hayır	197	93,8
Kadınların yaş ort. (min-max)	38,46 ±9,05 (min:20, max:60)	

JİKFÖ: Jinekolojik Kanserler Farkındalık Ölçeği

Kadınların eğitim durumları ile JİKFÖ rutin kontrol ve ciddi hastalık algısı, korunma farkındalığı ve erken tanı ve bilgi farkındalığı alt boyutları ve JİKFÖ toplam puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$). Hem ortaokul hem de lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip olan kadınların JİKFÖ rutin kontrol ve ciddi hastalık algısı alt boyutları ve JİKFÖ toplam puan ortalamalarının ilkökul ve öncesine göre yüksek olduğu, lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip olan kadınların da JİKFÖ korunma farkındalığı ve erken tanı ve bilgi farkındalığı alt boyutları puan ortalamalarının ilkökul ve öncesine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çekirdek aileye sahip kadınların geniş aileye sahip kadınlara göre JİKFÖ korunma farkındalığı puan ortalamasının anlamlı biçimde yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Orta düzey gelir durumuna sahip kadınların JİKFÖ toplam ve JİKFÖ korunma farkındalığı alt boyutu puan ortalamalarının anlamlı bir biçimde yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 3).

Tablo 3: Kadınların Sosyo Demografik Özelliklerine İlişkin JİKFÖ Toplam ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Dağılımları (n=210)

Özellikler	JİKFÖ Toplam	Rutin Kontrol ve Ciddi Hastalık Algısı	Risk Farkındalığı	Korunma Farkındalığı	Erken Tanı ve Bilgi Farkındalığı
Medeni durum					
Evli	137,52±23,77	77,71±15,83	25,94±4,83	19,54±4,24	14,33±3,46
Bekar	137,70±21,31	77,02±14,65	26,80±4,81	18,78±3,64	15,10±3,35
t değeri	-0,048	0,275	-1,096	1,140	-1,393
P	0,962	0,784	0,274	0,256	0,165
Eğitim durumu					
İlkokul ve öncesi (1)	130,09±25,84	72,58±18,32	25,40±5,12	18,41±4,29	13,70±3,28
Ortaokul (2)	140,15±20,39	79,27±12,66	26,56±5,16	19,98±4,30	14,33±3,24
Lise ve üzeri (3)	145,39±18,02	82,75±10,92	26,83±4,07	20,15±3,48	15,66±3,50
F değeri	9,867	9,671	2,014	4,475	6,913
P	0,000*	0,000*	0,136	0,013	0,001*
Çoklu karşılaştırma	1<2; 1<3	1<2; 1<3	-	1<3	1<3
Aile tipi					
Çekirdek aile	139,15±23,86	78,45±15,63	26,33±4,73	19,69±4,14	14,69±3,58
Geniş aile	132,85±20,45	74,89±15,05	25,60±5,10	18,38±3,86	13,98±2,96
t değeri	1,721	1,447	0,949	2,024	1,295
P	0,087	0,149	0,344	0,044*	0,197
Gelir durumu					
Düşük	130,09±27,92	73,03±18,80	25,61±6,74	17,79±4,39	13,67±2,78
Orta	138,95±21,98	78,39±14,75	26,25±4,40	19,65±3,99	14,67±3,53
t değeri	-2,033	-1,831	-0,527	-2,420	-1,538
P	0,043*	0,069	0,601	0,016*	0,126

*p<0,05, t: bağımsız gruplarda t testi, F:One Way ANOVA testi, JİKFÖ: Jinekolojik Kanserler Farkındalık Ölçeği

Araştırmada ilk menarş yaşı on üç yaş ve altı olan kadınların erken tanı ve bilgi farkındalıkları on dört yaş ve üzeri olan kadınlara oranla anlamlı bir biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir (p<0,05). İlk doğum yaşı 25-40 olan kadınların korunma farkındalıkları ilk doğum yaşı 13-18 olanlara göre anlamlı şekilde yüksek olarak saptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4: Kadınların Jinekolojik ve Obstetrik Özelliklerine İlişkin JİKFÖ Toplam ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Dağılımları (n=210)

Özellikler	JİKFÖ Toplam	Rutin Kontrol ve Ciddi Hastalık Algısı	Risk Farkındalığı	Korunma Farkındalığı	Erken Tanı ve Bilgi Farkındalığı
İlk menarş yaşı					
13 yaş ve altı	138,09±23,88	77,70±15,91	26,09±4,92	19,57±4,14	14,73±3,43
14 yaş ve üzeri	135,08±19,55	76,84±13,74	26,41±4,43	18,35±3,82	13,49±3,36
t değeri	0,717	0,306	-0,357	1,649	2,007
p	0,474	0,760	0,721	0,101	0,046*
İlk doğum yaşı					
Doğum yapmadım (1)	137,86±18,65	77,78±11,66	26,54±4,48	18,88±3,75	14,66±3,77
13-18 yaş (2)	129,41±24,93	72,68±16,35	24,64±4,86	17,45±5,22	14,64±2,84
19-25 yaş (3)	138,76±25,15	78,35±17,01	26,38±5,31	19,66±4,09	14,37±3,56
25-40 yaş (4)	138,74±21,46	77,91±15,28	25,82±3,56	20,35±3,52	14,65±3,02
F değeri	1,034	0,820	0,964	2,726	0,119
p	0,379	0,484	0,411	0,045*	0,949
Çoklu karşılaştırma	-	-	-	2<4	-
Toplam gebelik sayısı					
Hiç	137,86±18,65	77,78±11,66	26,54±4,48	18,88±3,75	14,66±3,77
1	142,70±20,56	80,09±14,05	27,24±5,23	20,18±3,94	15,18±3,58
2	139,29±22,71	79,20±15,98	25,64±4,91	19,51±3,83	14,93±2,82
3+	133,35±27,15	74,71±17,98	25,76±4,80	19,18±4,65	13,71±3,54
F değeri	1,409	1,287	1,034	0,737	2,014
p	0,241	0,280	0,379	0,531	0,113
Son doğum şekli					
Doğum yapmadım	139,46±20,00	78,81±12,56	26,62±4,41	19,19±4,01	14,85±3,81
Sezaryen	141,54±24,75	80,52±15,91	27,11±4,87	19,83±4,37	14,09±3,78
Normal doğum	135,04±23,73	75,74±16,47	25,44±4,91	19,24±4,06	14,53±3,11
F değeri	1,524	1,787	2,078	0,385	0,595
p	0,220	0,170	0,128	0,681	0,553

* p<0,05, t: bağımsız gruplarda t testi, F:One Way ANOVA testi, JİKFÖ: Jinekolojik Kanserler Farkındalık Ölçeği

Düzenli cinsel yaşama sahip kadınların JİKFÖ rutin kontrol ve ciddi hastalık algısı ve korunma farkındalığı alt boyutları ile JİKFÖ toplam puan ortalamasının düzenli cinsel yaşamı olmayanlara göre anlamlı bir biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Daha önce jinekolojik kanserleri duyan, KETEM hakkında bilgi sahibi olan ve jinekolojik kanserlere yönelik tarama hizmetlerinden yararlanan kadınların JİKFÖ rutin kontrol ve ciddi hastalık algısı, korunma farkındalığı ve erken tanı ve bilgi farkındalığı alt boyutları ve JİKFÖ toplam puan ortalamalarının anlamlı bir biçimde yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 5).

Tablo 5: Kadınların Farkındalık Durumlarına İlişkin JİKFÖ Toplam ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Dağılımları ($n=210$)

Özellikler	JİKFÖ Toplam	Rutin Kontrol ve Ciddi Hastalık Algısı	Risk Farkındalığı	Korunma Farkındalığı	Erken Tanı ve Bilgi Farkındalığı
Düzenli jinekolojik muayene yaptırma durumu					
Evet	139,17±25,54	78,26±17,10	25,92±5,32	20,21±4,07	14,77±3,42
Hayır	137,02±22,36	77,31±15,01	26,22±4,66	19,07±4,09	14,42±3,46
t değeri	0,584	0,388	-0,388	1,753	0,645
P	0,560	0,699	0,698	0,081	0,519
Düzenli cinsel yaşam					
Evet	140,12±22,04	79,25±15,07	26,21±4,34	20,08±3,97	14,58±3,42
Hayır	133,40±24,45	74,79±15,96	26,05±5,56	18,18±4,07	14,39±3,49
t değeri	2,058	2,036	0,229	3,353	0,402
P	0,041*	0,043*	0,819	0,001*	0,688
Daha önce jinekolojik kanserleri duyma					
Evet	145,62±20,84	82,29±13,85	26,77±3,53	20,89±3,46	15,66±3,38
Hayır	133,95±23,31	75,42±15,81	25,87±5,29	18,67±4,19	13,99±3,35
t değeri	3,461	3,178	1,451	3,739	3,326
P	0,001*	0,002*	0,148	0,000*	0,001*
KETEM hakkında bilgisi olma durumu					
Evet	144,07±21,33	81,47±14,44	26,56±4,57	20,68±3,66	15,36±3,21
Hayır	132,28±23,33	74,37±15,71	25,81±5,02	18,28±4,15	13,82±3,48
t değeri	3,783	3,375	1,126	4,386	3,307
P	0,000*	0,001*	0,262	0,000*	0,001*
Jinekolojik kanserlere yönelik tarama hizmetlerinden yararlanma durumu					
Evet	149,49±16,75	84,54±13,49	27,40±4,49	21,66±3,24	15,89±2,27
Hayır	135,18±23,56	76,15±15,56	25,90±4,86	18,90±4,11	14,23±3,57
t değeri	4,278	2,974	1,689	3,742	3,518
P	0,000*	0,003*	0,093	0,000*	0,001*

* $p<0,05$, t: bağımsız gruplarda t testi, JİKFÖ: Jinekolojik Kanseler Farkındalık Ölçeği

Tartışma

Jinekolojik kanserler kadınlarda en sık görülen kanserler arasındadır ve dolayısıyla önemli bir halk sağlığı sorunudur.¹³ Bu araştırma da, tekstil işçisi olarak çalışan kadınların jinekolojik kanser farkındalıklarının ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi amaçlandı. Bulgular, kadınların jinekolojik kanserler farkındalıkları puan ortalamalarının 137,56±23,16 olduğu tespit edildi ve bu, bir dizi çalışmadan elde edilen bulgularla tutarlıdır.^{1,3,8,9}

Jinekolojik kanserler konusunda farkındalığın çok yüksek olmaması sosyodemografik faktörlerle ilişkilendirilebilir. Araştırmada eğitim ve gelir düzeyleri yüksek olan kadınların jinekolojik kanser farkındalıklarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Freij ve ark. (2018), Ürdünlü kadınlar üzerinde yaptıkları çalışmada eğitim ve gelir düzeyi yüksek olan kadınların yumurtalık kanserine bağlı semptomlar ve risk faktörleri konusunda daha fazla bilgi ve farkındalığa sahip olduklarını bulmuşlardır.¹⁴ Toptaş Acar ve ark. (2022) jinekolojik kanser farkındalığı konusunda yapmış oldukları kesitsel çalışmaya göre de, hem eğitim hem de gelir durumunun yüksek olması jinekolojik kanser farkındalığının yüksek olmasında etkili olmuştur.⁸ Ayrıca Evans ve ark. (2014) jinekolojik kanser belirtilerine ilişkin farkındalığın artırılması amacıyla yaptıkları çalışmada finansal maliyetlerin jinekolojik kanser farkındalığını artırmada önde gelen engellerden birisi olduğunu belirtmişlerdir.¹⁵

Araştırmada düzenli cinsel yaşamı olan kadınların jinekolojik kanser farkındalıklarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde bu iki değişken arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte, Selçuk ve ark. (2024) tarafından yapılan çalışmada aktif cinsel yaşamı olan kadınların jinekolojik kanser farkındalıklarının yüksek olduğu tespit edilmiştir.¹⁶

Araştırmada daha önce jinekolojik kanserleri duyan kadınların, duymayanlara göre jinekolojik kanser farkındalıkları puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (Tablo 5). Literatürde araştırmamızla benzer olan çalışmalar mevcuttur.^{5,17,18} Kadınların farkındalıklarını artırmada jinekolojik kanserleri daha önce duymuş olmalarının etkili olduğu düşünülmektedir.

Ülkemizde meydana gelen kanser vakalarını erken dönemde teşhis etmek ve kanser nedenli ortaya çıkan ölüm oranlarını düşürmek için Sağlık Bakanlığı Kansere Savaş Dairesi Başkanlığı tarafından Kansere Erken Teşhis Tarama ve Eğitim Merkezleri (KETEM) kurulmuştur. KETEM'lerde serviks, meme ve kolorektal kanserlerine yönelik taramalar gerçekleştirilmektedir.^{19,20} Araştırmada KETEM hakkında bilgisi olan kadınların jinekolojik kanser farkındalıklarının anlamlı bir biçimde yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde her ne kadar jinekolojik kanser farkındalığı ile KETEM hakkında bilgi düzeyi arasında ilişki olup olmadığını araştıran doğrudan bir çalışma olmasa da Atlas ve Güneri'nin (2022) kadınların jinekolojik kanserlerle ilgili farkındalığını ve farkındalığı etkileyen faktörleri belirlemek için yaptıkları çalışmada; kadınların jinekolojik kanser farkındalıkları ortanın üzerinde bulunmuştur ve kadınların %80,7'sinin KETEM'de kanser tarama programları yaptırıldığını bildiği belirlenmiştir.¹² Karabaş (2023)'ün kadınların jinekolojik kanserlere yönelik farkındalıklarını etkileyen faktörleri incelediği çalışmasında kanser farkındalıkları yüksek olan kadınların hangi kanser türlerine yönelik tarama yapıldığını bildikleri tespit edilmiştir.¹⁸ Bu sonuçlar araştırmadan elde ettiğimiz bulguları güçlendirmektedir. Özellikle kadınların jinekolojik farkındalıkları üzerinde KETEM'leri takip etmenin ve KETEM çalışmalarının önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmada jinekolojik kanserlere ilişkin tarama hizmetlerini kullanan kadınların jinekolojik kanser farkındalıklarının anlamlı bir biçimde yüksek olduğu belirlenmiştir. Türkiye'de pap smear testi yaptırma düzeyi %27'dir.²¹ Literatürde yer alan farklı çalışmalarda, pap smear testi yaptıran ve jinekolojik muayene olan kadınların jinekolojik kanser farkındalıklarının diğer kadınlara oranla yüksek olduğu tespit edilmiştir.^{7,18} Literatür ile benzerlik gösteren araştırma sonuçlarına göre modern çağın gereği olan tarama hizmetlerinden faydalanan bireylerin jinekolojik kanser farkındalıkları giderek artış göstermektedir. Bu da sağlık personelinin doğru bilgiye ulaşmada ve kadınların desteklenmesinde rolünün önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Güçlü Yönleri

Araştırma sadece Kastamonu'da iki tekstil firmasında işçi olarak çalışan kadınlarla sınırlı olduğu için sadece bu grupla sınırlı olan araştırma sonuçları tüm kadınlara genellenemez. Aynı zamanda, bu araştırmanın çoğunluğunu düşük ve orta eğitim seviyesine sahip kadınların oluşturduğu tekstil işçileriyle yapılması jinekolojik kanser farkındalığına dikkat çekme konusunda sağlam kanıtlar sunmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulguları doğrultusunda kadınların eğitim durumu, gelir durumu, düzenli cinsel yaşam, daha önce jinekolojik kanserleri duyma, KETEM hakkında bilgisi olma durumu ve jinekolojik kanserlere yönelik tarama hizmetlerinden yararlanma durumu gibi bazı sosyo demografik ve farkındalık durumlarına ilişkin özelliklerinin jinekolojik kanser farkındalıklarını etkilediği sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda kadınların yaşantısı üzerinde ciddi etkileri olan jinekolojik kanserlerin risk faktörleri, erken semptomlar ve erken tıbbi yardım ihtiyacı konusunda eğitimlerin güçlendirilmesi, verilen eğitim ve programların jinekolojik kanser farkındalığını artırmaya ve tanıdaki gecikmeyi azaltmaya yardımcı olması önerilmektedir. Ayrıca Türkiye’de jinekolojik kanserler hakkında yapılan çalışmaların az sayıda olması nedeniyle farklı ve daha büyük örneklem grupları ile çalışılarak bu alana yönelik literatürün zenginleştirilmesi önerilmektedir.

Teşekkür

Bu araştırma yüksek lisans tezi olarak yayımlanmıştır. Araştırmaya katılan tüm kadınlara teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar aralarında herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Finansal Destek

Çalışma sırasında herhangi bir kurumdan finansal destek sağlanmamıştır.

Yapay Zeka

Çalışma sırasında herhangi bir yapay zeka programı kullanılmamıştır

Kaynaklar

1. Gözüyeşil E, Düzgün AA, Taş, F. Evaluation of gynecological cancer awareness of women's applying for a family health center. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*. 2020;14(2):177-185.
2. GLOBOCAN, 2022. <https://gco.iarc.who.int/media/globocan/factsheets/populations/900-world-fact-sheet.pdf>. Erişim: 28.06.2022.
3. Özcan H, Demir Doğan M. Gynecological cancer awareness among women. *Indian Journal of Gynecologic Oncology*. 2021;19:1-9.
4. Alp Dal N, Akkuzu G, Çetinkaya Şen Y. Ufuk Üniversitesi kadın çalışanlarının jinekolojik kanser farkındalığının incelenmesi *Ebelik Ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2020;3(2): 91-99.
5. Fonnes T, Telle IO, Forsse D, Falck R, Trovik J, Haldorsen IS, et al. Cancer awareness in the general population varies with sex, age and media coverage: A population-based survey with focus on gynecologic cancers. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol*. 2021;256:25-31. . <https://doi.org/10.1016/j.ejogrb.2020.10.051>
6. Coşkun S. Kanser farkındalığı ölçümü efsanevi nedenler ölçeği'nin Türkçe geçerlik ve güvenirliği. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi* 2020;5(3):430-42.
7. Teskereci G, Arslan ÜÖ, Öncel S. The awareness levels of women for gynecologic cancer in Turkey: A cross-sectional study. *International journal of gynaecology and obstetrics: the official organ of the International Federation of Gynaecology and Obstetrics* 2022;156(3):539–545. <https://doi.org/10.1002/ijgo.13745>
8. Toptaş Acar B, Gerçek Öter E, Şanlı Çolakoğlu H. Awareness of gynaecological cancer and factors affecting in women: a cross-sectional study. *Journal of obstetrics and gynaecology : the journal of the Institute of Obstetrics and Gynaecology* 2022;42(7):3193–3198. <https://doi.org/10.1080/01443615.2022.2109140>.
9. Burucu R, Kıyak S. Üniversite öğrencilerinin jinekolojik kanser farkındalıkları ve ilişkili faktörler. *STED* 2022;31(3):172-8.
10. Şenol DK, Polat F, Doğan M. Gynecological cancer awareness: reproductive age and postmenopausal women. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care* 2021;15(1):56-62.
11. Dal N, Ertem G. Jinekolojik kanserler farkındalık ölçeği geliştirme çalışması. *İtobiad: İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 2017;6(5): 2351-2367.
12. Atlas B, Güneri SE. Kadınların jinekolojik kanserlerle ilgili farkındalığı ve farkındalığı etkileyen faktörler. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2022;7(1): 77-85.
13. Maheshwari A, Kumar N, Mahantshetty U. Gynecological cancers: a summary of published indian data. *South Asian journal of Cancer* 2016;5(3):112–120. <https://doi.org/10.4103/2278-330X.187575>.
14. Freij M, Al Qadire M, Khadra M, ALBashtawy M, Tuqan W, Al Faqih M, et al. Awareness and knowledge of ovarian cancer symptoms and risk factors: a survey of jordanian women. *Clinical nursing research* 2018;27(7): 826–840. <https://doi.org/10.1177/1054773817704749>.
15. Evans RE, Morris M, Sekhon M, Buszewicz M, Walter FM, Waller J, et al. Increasing awareness of gynaecological cancer symptoms: a GP perspective. *The British Journal Of General Practice: The Journal of the Royal College of General Practitioners* 2014;64(623): e372–e380. <https://doi.org/10.3399/bjgp14X680161>.
16. Selçuk AK, Yanikkerem E, Esmeray N. Factors Associated with awareness of gynecological cancer among turkish women: a descriptive and cross-sectional study. *Mediterr Nurs Midwifery*. 2024 Aug;4(2):129-138. <https://doi.org/10.4274/MNM.2024.23176>.
17. Yuanyue L, Baloch Z, Shanshan L, Yasmeen N, Xiaomei W, Khan JM, et al. Cervical cancer, human papillomavirus infection, and vaccine-related knowledge: awareness in chinese women. *Cancer Control* 2018;25(1): 1073274818799306.
18. Karabaş M. Kadınların jinekolojik kanserlere yönelik farkındalıklarını etkileyen faktörler: Denizli İli örneği (Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 30-74, Aydın. 2023.
19. Erdem SS, Yılmaz M, Yıldırım H, Mayda AS, Bolu F, Durak AA, et al. Düzce'de yaşayanların kanser ve kanser risk faktörleri hakkında bilgi düzeyi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 2017;7(1):1-10.
20. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Kanser Erken Teşhis, Tarama ve Eğitim Merkezi (KETEM). 2022. Erişim Adresi: <https://Hsgm.Saglik.Gov.Tr/Tr/>. Erişim: 15.06.2024.
21. Koç Ö, Baltacı N, Yüksekol ÖD. Kadınların serviks kanseri taraması inançlarının hpv aşısına yönelik inançları ile ilişkisi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care* 2023;17(1):31-41.